

**P R Z E G L Ą D Z A C H O D N I O P O M O R S K I
R O C Z N I K X X X (L I X) R O K 2 0 1 5 Z E S Z Y T 4**

A R T Y K U Ł Y

MONIKA ŚLĘZAK

Akademia Pedagogiki Specjalnej w Warszawie

**STRUKTURA NARODOWOŚCIOWA
WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO**

Słowa kluczowe: struktura narodowościowa, mniejszości, cudzoziemcy
Keywords: ethnic structure, minorities, foreigners

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie struktury narodowościowej województwa zachodniopomorskiego w XXI wieku. Głównym źródłem wykorzystanym do dokonania analizy są dane ze spisów powszechnych z lat 2002 i 2011. Ludność województwa została scharakteryzowana pod kątem kraju urodzenia, deklarowanej identyfikacji etniczno-narodowej, języka ojczystego oraz języka używanego w domu. Całość poprzedzono informacjami na temat struktury narodowościowej kraju.

Struktura narodowościowa Polski

W Polsce przedwojennej dane na temat struktury narodowościowej Polski ze spisów powszechnych zgromadzono w latach 1921 i 1931. Teren dzisiejszego województwa zachodniopomorskiego nie znajdował się wówczas w granicach państwa polskiego. Dopiero ustalenia mocarstw światowych zmieniające granice państwa sprawiły, że interesujący nas obszar stał się częścią Polski. Zatem polskie spisy powszechne ujmują ten teren dopiero po II wojnie światowej. W czasach PRL został przeprowadzony jeden spis powszechny, w którym zadano pytanie

o narodowość – było to w roku 1946. Spis ten nie jest uznawany za wiarygodny, dlatego nie przytacza się uzyskanych w nim danych dotyczących struktury narodowościowej ówczesnej Polski. W efekcie tego dopiero w XXI wieku zebrano dane statystyczne dotyczące struktury narodowościowej województwa zachodniopomorskiego.

W roku 2002 w formularzu Narodowego Spisu Powszechnego (NSP) zawarte były pytania dotyczące przynależności etniczno-narodowej oraz języka używanego w kontaktach domowych. W pytaniu o narodowość należało najpierw określić, czy jest się narodowości polskiej, i dopiero po wybraniu odpowiedzi negatywnej można było wskazać inną narodowość. Pytań dotyczących wyznania wówczas nie postawiono¹. W tabeli 1 przedstawiono dane dotyczące struktury narodowościowej Polski w roku 2002. Z zawartych w niej informacji wynika, że kraj był wówczas zamieszkiwany przez ponad 38,2 mln ludności, z czego osób o niepolskiej narodowości było prawie 471,5 tys. W tej liczbie blisko 447,2 tys. osób to ludność autochtoniczna deklarująca niepolską tożsamość narodową, etniczną lub regionalną, a ok. 24,5 tys. osób to allochtoni².

Rozróżnienie na ludność rodzimą i napływową jest wynikiem zapisów prawa polskiego, które odrębnie traktuje ludność autochtoniczną i allochtoniczną, przyznając tej pierwszej status mniejszości narodowej lub etnicznej, czyli takiej, którą stanowią obywatele deklarujący tożsamość niepolską, a których społeczność zamieszkuje co najmniej 100 lat na terenie państwa polskiego. Każda osoba deklarująca jedną z tożsamości wyliczonych w Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, migrująca do Polski, po uzyskaniu obywatelstwa polskiego zasila liczebnie społeczność autochtoniczną. Przedstawiciele wszystkich innych narodów zgodnie z obowiązującym obecnie prawem nie uzyskują prawnego statusu przedstawiciela mniejszości narodowej czy etnicznej nawet po uzyskaniu obywatelstwa polskiego³.

---

¹ Formularz spisowy NSP 2002, GUS, dnia 18.07.2015, http://stat.gov.pl/gfx/portalinformacyjny/userfiles/_public/spisy_powszechno/nsp2002-form-a.pdf.

² M. Ślęzak, *Zróźnicowanie etniczne i wyznaniowe społeczeństwa polskiego w świetle spisów powszechnych*, w: *Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar społeczny*, red. H. Chałupczak, M. Pietraś, E. Pogorzała, Zamość 2013, s. 520–521.

³ M. Ślęzak, *Prawa mniejszości narodowych w Polsce w świetle ustawodawstwa wewnętrznego*, „Актуальні Проблеми Вітчизняної та Всесвіної Історії” [Równe, Ukraina] 2006, вип. 7, s. 252; Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, Dz.U. 2005, nr 17, poz. 141 z późn. zm.

Tabela 1. Ludność Polski według narodowości w 2002 roku

Deklarowana narodowość		Liczba	Deklarowana narodowość		Liczba
Ogółem		38 230 080	pozostałe	324	
Polska		36 983 720	niepolska – nieustalona		4 227
Niepolska ogólnie		471 475			
Autochtoniczne + cudzoziemcy			Allochtoniczne + cudzoziemcy		
Identyfikacja narodowa	białoruska	48 737	narodowości kaukaskie	241	
	czeska	831	narodowości bałkańskie (bez tureckiej)	4 178	
	litewska	5 846	turecka	232	
	niemiecka	152 897	inne narodowości europejskie	6 370	
	rosyjska	6 103	australijska	224	
	słowacka	2 001	narodowości Ameryki Północnej	2 150	
	ukraińska	30 957	narodowości Ameryki Łacińskiej	6 269	
	żydowska	1 133	narodowości krajów Bliskiego Wschodu i Afryki Północnej	2 313	
	ormiańska	1 082	narodowości Azji Centralnej	543	
Identyfikacja etniczna	romska	12 855	wietnamska	1 808	
	tatarska	495	narodowości Afryki Czarnej	133	
	karaimska	45	Razem	24 461	
	łemkowska	5 863			
Identyfikacja regionalna	kaszubska	5 062			
Identyfikacja regionalna*	śląska	173 153			
	mazurska	46			
	rusińska	62			
Razem		447 168			

* Zgodnie z ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym.

Źródło: M. Ślęzak, *Zróżnicowanie etniczne...*, s. 520.

W roku 2011 na ponad 38,5 mln mieszkańców kraju narodowość niepolską deklarowało 1 467 743 osoby⁴. Szczegółowe dane przedstawiono w tabeli 2 – również z podziałem na ludność autochtoniczną i allochtoniczną. Pamiętać należy, że podczas spisu z omawianego roku formularz zawierał pytania dotyczące przynależności etniczno-narodowej podstawowej oraz dodatkowej (drugiej) – wskazywano tu tożsamości: narodową, etniczną, etniczno-regionalną, regionalną,

⁴ M. Ślęzak, *Zróżnicowanie etniczne...*, s. 520–525.

a nawet lokalną. Ponadto pytano o język ojczysty, język używany w domu oraz o wyznanie⁵.

Tabela 2. Ludność Polski według narodowości w 2011 roku
(I i II identyfikacja łącznie)

Deklarowana narodowość		Liczba	Deklarowana narodowość		Liczba
Ogółem		38 511 824	pozostałe		124 603
Polska		37 393 651	niepolska – nieustalona		521 869
Niepolska ogólnie		1 467 743	brak przynależności		
Autochtoniczne + cudzoziemcy			Allochtoniczne + cudzoziemcy* (w przybliżeniu)		
Identyfikacja narodowa	białoruska	46 787	Europa Zachodnia i Skandynawia		6 160
	czeska	–	Europa Wschodnia		868
	litewska	–	Bałkany		4 001
	niemiecka	147 814	Kaukaz		290
	rosyjska	13 046	Afryka Płn. i Bliski Wschód		5 460
	słowacka	–	Turcja		1 162
	ukraińska	51 001	Ameryka Północna		2 150
	żydowska	–	Ameryka Południowa		428
	ormiańska	–	Australia i Oceania		234
			Azja Pd. i Wsch.		10 961
Identyfikacja etniczna	romska	17 049			
	tatarska	–			
	karaimska	–			
	łemkowska	10 531			
Identyfikacja regionalna	kaszubska	232 547			
	śląska	846 719			

* Dane nt. narodowości pochodzących z tych obszarów.

Źródło: M. Ślęzak, *Zróżnicowanie etniczne...*, s. 539–562.

Ludność województwa zachodniopomorskiego według kraju urodzenia

Dane pochodzące ze spisu z roku 2002 wskazują, że 94,4% z 1689,2 tys. mieszkańców województwa zachodniopomorskiego, czyli 1603,3 tys. osób, urodziło się w Polsce, a prawie 75,9 tys. (4,5%) – poza krajem. W przypadku 19,1 tys. osób (1,1%) kraj urodzenia nie został ustalony. Oprócz Polski jako miejsce swojego

⁵ Formularz NSP 2011, dnia 19.07.2015, <http://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/kwestionariusze-nsp-2011>.

urodzenia wskazywano 109 różnych krajów. Spośród tych, którzy nie urodzili się w Polsce, 94,3% urodziło się w następujących państwach:

- na Ukrainie – 24,2 tys. osób, tzn. 31,9% populacji urodzonych za granicą,
- na Białorusi 16,9 tys. (22,3%),
- na Litwie 12,5 tys. (16,4%),
- w Niemczech 9,4 tys. (12,4%),
- w Rosji 6,8 tys. (9,0%),
- we Francji 1,8 tys. (2,3%).

Z krajów azjatyckich najczęściej wskazywanym krajem urodzenia był Kazachstan (420 osób = 0,6%), a z krajów półkuli zachodniej – USA (250 osób = 0,3%)⁶. Województwo zachodniopomorskie było czwartym w kraju pod względem odsetka osób urodzonych poza granicami Polski. Na pierwszym miejscu w tym rankingu znalazło się województwo dolnośląskie (6,5% = 189,1 tys.)⁷, a na kolejnych dwóch miejscach: lubuskie (6,4% = 64,2 tys.)⁸ i opolskie (5,5% = 59,0 tys.)⁹.

Narodowy Spis Powszechny z roku 2011 wykazał, iż województwo zachodniopomorskie było w tym roku zamieszkiwane przez 1 722 885 osób, z czego 96,5%, tj. 1 662,2 tys. stałych mieszkańców, wskazało Polskę jako kraj urodzenia. Poza granicami Polski (59,3 tys.) urodziło się 3,4%, a w przypadku 0,08% (1,4 tys.) osób kraj urodzenia jest nieustalony, aczkolwiek większość spośród tych osób ma obywatelstwo polskie¹⁰. Oznacza to, że w porównaniu z wynikami NSP z roku 2002 nastąpił spadek liczby ludności urodzonej poza granicami kraju (z 75,9 tys.)¹¹.

---

⁶ *Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo zachodniopomorskie*, US Szczecin 2003, s. 39.

⁷ *Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo dolnośląskie*, US Wrocław 2003, s. 33.

⁸ *Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo lubuskie*, US Zielona Góra, 2003, s. 26–27.

⁹ *Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo opolskie*, US Opole 2003, s. 44.

¹⁰ *Ludność w województwie zachodniopomorskim. Stan i struktura demograficzno-społeczna*, NSP LiM 2011, Szczecin 2013, s. 77, 297.

¹¹ *Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo zachodniopomorskie*, Szczecin 2003, s. 39–40.

Tabela 3. Powiaty województwa zachodniopomorskiego z ludnością urodzoną poza granicami Polski – dane NSP z 2011 roku (%)

Powiat	Ludność urodzona poza granicami Polski
Białogardzki	2,9
Choszczeński	2,6
Drawski	3,5
Goleniowski	4,1
Gryficki	3,3
Gryfiński	5,1
Kamieński	2,3
M. Świnoujście	2,3
Kołobrzeski	3,8
Koszaliński	2,6
M. Koszalin	7,4
Łobeski	2,5
Myśliborski	5,1
Policki	3,5
M. Szczecin	26,8
Pyrzycki	1,7
Sławieński	2,8
Stargardzki	4,0
Szczecinecki	4,6
Świdwiński	0,7
Wałecki	2,3
Razem	100,0

Źródło: *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 88, 313–314.

Wskazując konkretne państwa, należy zauważyć, że liczba osób urodzonych w poszczególnych krajach zmalała w roku 2011 w stosunku do danych z roku 2002:

- na Ukrainie – z 24,2 tys. w roku 2002 do 16,6 tys. w roku 2011,
- na Białorusi – z 16,9 do 12,8 tys.,
- w Niemczech – z 9,4 do 8,5 tys.,
- na Litwie – z 12,5 do 8,5 tys.,
- w Rosji – z 6,8 do 5,1 tys.,
- we Francji – z 1,8 do 1,3 tys.

Tabela 4. Liczba stałych mieszkańców województwa zachodniopomorskiego urodzonych poza granicami Polski – dane z 2011 roku

Kraj urodzenia	Liczba mieszkańców urodzonych za granicą	Kraj urodzenia	Liczba mieszkańców urodzonych za granicą
Afryka Północna i Bliski Wschód wraz z Turcją		Balkany	
Afganistan	32	Albania	8
Algieria	26	Bośnia i Hercegowina	29
Egipt	18	Bułgaria	36
Iran	9	Chorwacja	15
Kuwejt	4	Cypr	4
Liban	18	Grecja	109
Libia	4	Kosowo	11
Maroko	24	Serbia	16
Syria	50	Kaukaz	
Zjednoczone Emiraty Arabskie	5	Armenia	64
Izrael	6	Azerbejdżan	7
Turcja	58	Gruzja	8
Tzw. Czarna Afryka		Europa Wschodnia	
Angola	7	Białoruś	12 774
Kamerun	3	Czechy	91
Kenia	7	Estonia	6
Mali	3	Litwa	8 496
Namibia	3	Łotwa	186
Nigeria	22	Moldawia	14
RPA	35	Rosja*	5 133
Somalia	11	Rumunia	106
Uganda	3	Słowacja	60
Wybrzeże Kości Słoniowej	5	Słowenia	3
Azja Południowa i Wschodnia		Ukraina	16 614
Chiny	122	Węgry	31
Filipiny	9	Europa Zachodnia i Skandynawia	
Indie	14	Austria	146
Japonia	20	Belgia	181
Korea Południowa	5	Dania	130
Singapur	10	Finlandia	9
Tajwan	5	Francja	1 327
Wietnam	50	Hiszpania	168
Azja Centralna		Holandia	164
Kazachstan	415	Irlandia	430
Kirgistan	28	Islandia	19
Uzbekistan	50	Luksemburg	24
Ameryka Południowa		Monako	1
Argentyna	7	Niemcy	8 541
Brazylia	42	Norwegia	296
Gujana	11	Portugalia	18
Kolumbia	11	Szwajcaria	51
Nikaragua	3	Szwecja	153
Peru	4	Wielka Brytania	1 787
Trynidad i Tobago	3	Włochy	342
Urugwaj	5	Australia i Oceania	
Ameryka Północna		Australia	46
Kanada	85	Inne	
USA	260	ZSRR	52
		Nieustalone	18

* Należy pamiętać, że dane dotyczące Rosji zawierają też osoby urodzone na terenie Czeczenii.

Źródło: *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 288–290.

Liczba osób urodzonych w Wielkiej Brytanii w roku 2011 wynosiła 1,8 tys.¹² Tylko 3,3% (2 tys.) osób urodzonych poza Polską to cudzoziemcy¹³. W województwie zachodniopomorskim zamieszkiwało ponadto 0,4 tys. osób urodzonych w Irlandii oraz 0,4 tys. osób urodzonych w Kazachstanie¹⁴. Osoby urodzone za granicą zamieszkują głównie w:

- mieście Szczecin (ponad 1/4),
- mieście Koszalin (7,4%),
- powiecie stargardzkim (6,8%),
- powiecie szczecineckim (5,7%),
- powiecie gryfickim (5,1%),
- powiecie myśliborskim (5,1%).

Dokładne dane dotyczące poszczególnych powiatów przedstawiono w tabeli 3. W tabeli 4 zaprezentowano liczebność mieszkańców w 2011 roku, którzy urodzili się poza granicami Polski, z wyszczególnieniem konkretnych krajów pochodzenia.

Identyfikacja etniczno-narodowa mieszkańców województwa zachodniopomorskiego

Wyniki NSP 2002 wskazują, że województwo zachodniopomorskie uznać należy za jednorodnie etnicznie, gdyż 98,3% jego mieszkańców określiło się jako Polacy (1668,8 tys. osób). Narodowość inną niż polska zadeklarowało 0,5% mieszkańców województwa, czyli 7,8 tys. osób – 84,37% spośród nich nie posiadało obywatelstwa polskiego. Dla 21,6 tys. osób przynależności narodowej nie ustalono. Poza polską narodowością najczęściej wskazywano:

- ukraińską – 3,9 tys. osób,
- niemiecką – 1,2 tys. osób,
- romską – 0,7 tys. osób,
- rosyjską – 0,4 tys. osób,
- grecką – 0,2 tys. osób,
- białoruską – 0,2 tys. osób¹⁵.

---

¹² *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 78.

¹³ Tamże, s. 78.

¹⁴ Tamże, s. 81.

¹⁵ *Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo zachodniopomorskie*, Szczecin 2003, s. 42.

W dalszej kolejności można wskazać: Litwinów (82 osoby), Łemków (66 osób), Francuzów (64 osoby), Ormian i Włochów (po 59), Wietnamczyków (54 osoby) oraz poniżej 50 osób takich narodowości, jak: Amerykanie, Żydzi, Brytyjczycy, Szwedzi, Bułgarzy, Niderlandczycy i Norwegowie, a także 24 inne narodowości liczące mniej niż dwudziestu przedstawicieli¹⁶.

W roku 2011 województwo zachodniopomorskie zamieszkiwane było przez 10356 przedstawicieli mniejszości narodowych oraz 3062 przedstawicieli mniejszości etnicznych¹⁷. Spośród osób należących do mniejszości narodowych najliczniej reprezentowane były dwie społeczności. Mniejszość ukraińska liczyła blisko 5 tys. osób, z których ponad 2,8 tys., tj. 57,1%, a zatem większość, deklarowała tożsamość ukraińską jako wyłączną (podwójną wskazywało nieco ponad 2,1 tys. Ukraińców). Zachodniopomorskie jest trzecim województwem w Polsce pod względem liczebności społeczności ukraińskiej (po warmińsko-mazurskim i mazowieckim)¹⁸. Drugą pod względem liczebności mniejszością narodową w województwie zachodniopomorskim są Niemcy. NSP 2011 odnotował ponad 3,5 tys. przedstawicieli tej grupy, z czego olbrzymia większość, bo blisko 3 tys. (83,2%) osób, posiadała podwójną tożsamość, a niespełna 0,6 tys. osób pojedynczą – niemiecką (tj. 16,8%). Ponadto 532 osoby zadeklarowało łącznie pojedynczą lub podwójną tożsamość białoruską (78,6% tylko podwójną), 722 osoby rosyjską (65,2% tylko podwójną), 316 osób żydowską (83,4% tylko podwójną) i 273 osoby tożsamość litewską (73,5% tylko podwójną)¹⁹.

Spośród ustawowo określonych mniejszości etnicznych na terenie interesującego nas województwa w roku 2011 zamieszkiwali przedstawiciele czterech społeczności: romskiej, łemkowskiej, śląskiej i kaszubskiej. Najliczniej reprezentowana była społeczność romska, gdyż liczyła ponad 1 tys. osób, z czego 54,7% osób posiadało identyfikację podwójną. W dalszej kolejności uplasowali się Ślązacy – reprezentowani przez prawie 884 osoby, w tym 82,7% wskazało podwójną tożsamość, Kaszubi – ponad 838 osób, z czego 94,6% wskazało podwójną tożsamość (możemy z dużym prawdopodobieństwem powiedzieć, że

---

¹⁶ Tamże.

¹⁷ *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 345.

¹⁸ M. Ślęzak, *Ukrainians in Poland – a Statistical Outline*, cz. 2, „UA Foreign Affairs” 2015, nr 5, s. 30.

¹⁹ *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 345.

kaszubsko-polską) oraz Łemkowie – 338 osób, w tym 62,1% wybrało podwójną tożsamość (można się domyślać, iż łemkowsko-ukraińską, rzadziej łemkowsko-polską)²⁰.

Tabela 5. Identyfikacja etniczno-narodowa mieszkańców województwa zachodniopomorskiego w 2011 roku

Identyfikacja	Złożoność identyfikacji w liczbach bezwzględnych			Złożoność identyfikacji w odsetkach		
	ogółem	pojedyncza	podwójna	ogółem	pojedyncza	podwójna
Ogółem	1 722 885			100,0		
Polska	1 691 546	679 449	12 097	100,0	99,3	0,7
Inna niż polska, w tym:	18 187	5 701	12 486	100,0	31,3	68,7
białoruska	532	114	418	100,0	21,4	78,6
litewska	273	72	201	100,0	26,5	73,5
rosyjska	722	251	471	100,0	34,8	65,2
ukraińska	4 978	2 842	2 137	100,0	57,1	42,9
żydowska	316	53	264	100,0	16,6	83,4
niemiecka	3 535	595	2 940	100,0	16,8	83,2
kaszubska	838	45	793	100,0	5,4	94,6
łemkowska	338	128	210	100,0	37,9	62,1
romska	1 002	454	547	100,0	45,3	54,7
śląska	884	153	731	100,0	17,3	82,7
amerykańska	360	10	351	100,0	2,7	97,3
angielska	430	39	391	100,0	9,1	90,9
francuska	298	40	258	100,0	13,4	86,6
grecka	242	57	184	100,0	23,7	76,3
holenderska	213	22	191	100,0	10,3	89,7
norweska	300	18	283	100,0	5,9	94,1
szwedzka	298	24	274	100,0	8,1	91,9
włoska	350	76	273	100,0	21,8	78,2
nieustalona	25 249	–	–	–	–	–

Źródło: *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 344.

Publikacja Urzędu Statystycznego w Szczecinie wyszczególnia również osiem narodowości cudzoziemskich, liczących łącznie niespełna 2,5 tys. osób. Każda narodowość jest reprezentowana przez kilkaset osób. Województwo zamieszkuje: Amerykanie (360 osób), Anglicy (430), Francuzi (298), Grecy (242 osoby), Holendrzy (213 osób), Norwedzy (300), Szwedzi (298) i Włosi (350).

²⁰ Tamże.

Charakterystyczne jest, że zdecydowana większość lub prawie wszyscy przedstawiciele tych narodowości posiadali tożsamość podwójną (por. tab. 5)²¹. W całym województwie w roku 2011 prawie 18,2 tys. osób wskazało inną niż polska tożsamość etniczno-narodową²².

Jeśli chodzi o zależność między tożsamością etniczno-narodową a obywatelstwem, to posiadamy szczegółowe dane tylko dla społeczności ukraińskiej i niemieckiej. Na prawie 5 tys. Ukraińców tylko ok. 0,5 tys. nie ma obywatelstwa polskiego; spośród ponad 3,5 tys. Niemców tylko 350 nie posiada obywatelstwa polskiego, a 11 ma nieustalone obywatelstwo. Odnośnie do pozostałych grup możemy podać dane łączne i stwierdzić, że na blisko 18,2 tys. osób zamieszkujących województwo zachodniopomorskie, a deklarujących niepolską tożsamość, ponad 16,3 tys. posiada obywatelstwo polskie. Z kolei w kategorii osób o nieustalonej przynależności lub bez przynależności etniczno-narodowej, których było wówczas ponad 25,2 tys., zdecydowana większość, bo ponad 24,4 tys., posiada obywatelstwo polskie²³. Dodajmy, że wśród społeczności angielskiej, białoruskiej, francuskiej, litewskiej, rosyjskiej szwedzkiej i włoskiej oraz ukraińskiej przeważają kobiety. Społeczność amerykańska w zasadzie proporcjonalnie tworzona jest przez osoby obu płci, natomiast w takich narodowościach, jak grecka, holenderska, norweska, przeważają mężczyźni. Mężczyzn jest więcej niż kobiet również wśród Kaszubów, Łemków, Niemców, Ślązaków i Żydów²⁴.

Ludność województwa zachodniopomorskiego według języka używanego w kontaktach domowych i języka ojczystego w stosunku do identyfikacji etniczno-narodowej

W roku 2002 pytano tylko o język używany w kontaktach domowych (nie było pytania o język ojczysty). W województwie zachodniopomorskim 1675,2 tys. osób zadeklarowało posługiwanie się językiem polskim, co stanowiło 98,6% ogółu ludności województwa. Z kolei 15,9 tys. osób (0,93%) wskazało inne języki, przy czym 14,5 tys. osób (0,85%) używało ich równoległe z polskim. Używanie jednego języka niepolskiego zadeklarowało 15,1 tys. mieszkańców, a dwóch

---

²¹ Tamże.

²² M. Ślęzak, *Ukrainians in Poland...*, s. 30.

²³ *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 346.

²⁴ Tamże, s. 345.

języków 0,8 tys. osób. Najczęściej wymienianymi językami obcymi były: niemiecki – 5,8 tys., angielski – 3,4 tys. i ukraiński – 2,5 tys. osób.

W 2011 roku w województwie zachodniopomorskim językiem polskim posługiwało się w domu prawie 1697 tys. osób. Nieco ponad dwie trzecie z nich mieszkało w miastach. Osób posługujących się w kontaktach domowych językiem niepolskim było prawie 13,3 tys. i więcej z nich, bo ok. trzy czwarte, mieszkało w miastach. Spośród prawie 25,2 tys. osób, w przypadku których nie ustalono języka używanego w domu, ponad 19,3 tys. zamieszkuje w miastach. Szczegółowe dane posiadamy w odniesieniu do pięciu społeczności. Językiem ukraińskim posługiwało się w kontaktach domowych blisko 2,6 tys. osób, z czego nieco ponad 1,7 tys. mieszkało w miastach, pozostali na wsi. Niemieckim językiem posługiwało się ponad 3,3 tys. osób, z czego 2,4 tys. zamieszkiwało miasta, rosyjskim – 904 osoby, z czego 764 osoby żyło w miastach. Ciekawie prezentują się dane dotyczące społeczności używającej języka romskiego w kontaktach prywatnych – na 763 osoby tylko 4 zamieszkiwały wsie. Jediną społecznością posługującą się prywatnie językiem grup allochtonicznych, o której mamy jakieś informacje, są osoby mówiące w domu po angielsku. W roku 2011 takich osób było w województwie ponad 4,5 tys., z czego ponad 3,7 tys. zamieszkiwało w miastach. We wszystkich kategoriach językowych występuje przewaga kobiet nad mężczyznami²⁵.

Przyjrzyjmy się teraz zależności między językiem używanym w kontaktach domowych a identyfikacją etniczno-narodową. Spośród ponad 1696 tys. osób zamieszkujących województwo i posługujących się w kontaktach domowych językiem polskim niespełna 12 tys. zadeklarowało polską i niepolską identyfikację (tzw. podwójną), a nieznacznie ponad 5 tys. tylko niepolską. Natomiast spośród blisko 13,3 tys. osób posługujących się w relacjach rodzinnych niepolskim językiem identyfikację polską zadeklarowało prawie 6,9 tys. osób, podwójną – polską i niepolską ok. 3,1 tys. mieszkańców, a wyłącznie niepolską ponad 3,3 tys. osób. Na prawie 25,5 tys. osób z nieustalonym językiem używanym w kontaktach domowych wyłącznie polską identyfikację wskazało 25 osób, wyłącznie polską – 81 osób, podwójnej tożsamości nikt nie wskazał, a ponad 25 tys. mieszkańców miało identyfikację nieustaloną lub nie identyfikowało się z żadną społecznością etniczno-narodową. Posiadamy precyzyjne dane w odniesieniu do pięciu konkretnych języków (tab. 6).

---

²⁵ Tamże, s. 347.

Tabela 6. Ludność województwa zachodniopomorskiego według języka używanego w domu i struktury identyfikacji narodowo-etnicznych w 2011 roku

Język używany w domu	Ogółem	Struktura identyfikacji narodowo-etnicznych			
		tylko polska	polska i niepolska	niepolska	nieustalona i brak
Ogółem	1 722 885	1 679 449	12 097	6 090	25 249
Polski	1 696 269	1 676 225	11 835	5 018	192
Niepolski, w tym:	13 288	6 897	3 071	3 317	4
niemiecki	3 329	2 256	734	336	4
ukraiński	2 567	71	626	1870	–
rosyjski	904	389	286	229	–
romski	763	85	345	332	–
angielski	4 538	3 807	482	245	–
Nieustalony	25 164	25	–	81	25 057

Uwaga: respondenci mogli wskazać więcej niż jeden język, stąd dane w kolumnach nie sumują się.

Źródło: *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 348.

Spośród ponad 3,3 tys. mieszkańców województwa posługujących się w kontaktach domowych językiem niemieckim w przybliżeniu 2,3 tys. osób zadeklarowało wyłącznie polską identyfikację narodową, 734 osoby zarówno polską, jak i niepolską, a tylko 336 niepolską. Można na podstawie tych danych wnioskować o znacznym stopniu spolonizowania niemieckojęzycznej społeczności województwa zachodniopomorskiego. Zjawisko to dotyczy również społeczności posługującej się w relacjach domowych językiem rosyjskim. Spośród nieco ponad 904 osób 389 zadeklarowało wyłącznie polską identyfikację, 286 podwójną – polską i niepolską, a 229 osób tylko niepolską. Odmiennie wyglądają proporcje w przypadku osób posługujących się w domu językiem ukraińskim. Tylko 71 spośród tych osób zadeklarowało polską identyfikację, 626 osób równocześnie polską i niepolską, natomiast prawie 1,9 tys. osób wyłącznie niepolską (można wnioskować, że przede wszystkim ukraińską). Stąd mamy prawo mówić o silnej – dużo silniejszej niż w przypadku wcześniej omawianych społeczności – tożsamości niepolskiej. Umiarkowany stopień spolonizowania charakteryzuje zachodniopomorską społeczność romskojęzyczną. Na niespełna 763 osoby posługujące się tym językiem tylko 85 wskazało polską identyfikację narodową, 345 osób podwójną – polską i niepolską, natomiast ok. 330 wyłącznie niepolską. Posiadamy jeszcze dane dotyczące mieszkańców używających języka angielskiego

w kontaktach domowych. W 2011 roku województwo zamieszkiwało ponad 4,5 tys. takich osób, w tym ponad 3,8 tys. deklaroowało wyłącznie polską identyfikację narodową, niespełna 482 osoby podwójną, a 245 osób tylko niepolską identyfikację. Warto też dodać, że wśród wszystkich kategorii językowych przeważają osoby w wieku produkcyjnym mobilnym (tzn. 18–44 lata), a najmniej korzystne proporcje między kategorią osób w wieku poprodukcyjnym a przedprodukcyjnym występują w społeczności ukraińskojęzycznej (654 do 296), najbardziej korzystne zaś wśród romskojęzycznej (37 do 233), anglojęzycznej (58 do 837) i niemieckojęzycznej (335 do 506)²⁶.

W roku 2011 język polski jako ojczysty deklaroowało w województwie zachodniopomorskim ok. 1691 tys. mieszkańców, z tego ponad 1678 tys. wskazało identyfikację narodową polską, nieco ponad 10,1 tys. podwójną – polską i niepolską, a prawie 2,2 tys. osób wyłącznie niepolską. Około 6,9 tys. mieszkańców województwa jako język ojczysty wskazało język inny niż polski. Spośród nich ponad 1 tys. osób jednocześnie uważa się za Polaków, blisko 2 tys. podało podwójną identyfikację – polską i niepolską, natomiast nieco ponad 3,8 tys. mieszkańców deklaroowało się jako osoby narodowości innej niż polska. W przypadku ok. 25 tys. osób nie ustalono, jaki język uważają za swój ojczysty. Większość z tych osób jednocześnie miała nieustaloną identyfikację etniczno-narodową lub deklaroowała brak takiej przynależności²⁷.

Możemy przedstawić szczegółowe dane w odniesieniu do czterech języków ojczystych. O osobach deklaruujących język rosyjski (ok. 994 osoby) i niemiecki (1022 osoby) jako ojczysty możemy powiedzieć, że są umiarkowanie spolonizowane. Około 0,3 tys. osób w tych kategoriach językowych deklaroowało identyfikację wyłącznie polską, ponad 0,3 tys. podwójną (polską i niepolską), a ok. 0,4 tys. osób w tych dwóch grupach językowych wskazywało identyfikację etniczno-narodową niepolską. Inaczej proporcje rozkładają się w przypadku społeczności uznającej język romski za ojczysty, która była reprezentowana przez ok. 388 osób. Spośród nich tylko 28 osób wskazało narodowość polską, znacznie poniżej 164 określiło się jako osoby posiadające podwójną tożsamość (polską i niepolską), a 196 jako tylko nie-Polacy. Oznacza to, że stopień spolonizowania tej społeczności jest niższy niż dwóch wcześniej omówionych grup. Zupełnie inaczej wygląda sytuacja wśród ludności wskazującej język ukraiński jako ojczysty.

---

²⁶ Tamże, s. 348.

²⁷ Tamże, s. 349.

Na 2,7 tys. osób deklarujących język ukraiński jako ojczysty blisko 2,1 tys. podawało niepolską identyfikację, 0,5 tys. podwójną, a tylko niespełna 135 osób polską. Możemy zatem wnioskować, iż społeczność ta jest w małym stopniu spolonizowana. Należy jednak pamiętać, że wskazywanie języka ukraińskiego jako ojczystego nie musi oznaczać używania go w kontaktach domowych lub w ogóle jego znajomości. Jest to jednak silny wskaźnik tożsamości etniczno-narodowej, zwłaszcza w połączeniu z deklarowaną niepolską identyfikacją²⁸.

Warto zestawić trzy omówione wcześniej wartości, tzn. liczbę osób deklarujących języki niemiecki, ukraiński, romski i rosyjski jako ojczysty, jako używany w domu z danymi liczbowymi dotyczącymi deklarowanej identyfikacji etniczno-narodowej niemieckiej, ukraińskiej, romskiej i rosyjskiej (tab. 7). Z zestawienia tego wynika, iż społeczność wskazująca rosyjską identyfikację narodową stanowi jedyną w województwie zachodniopomorskim, która jest mniej liczebna niż społeczność rosyjskojęzyczna – zarówno w odniesieniu do języka ojczystego, jak i praktykowanego w domu. Oczywiście można to wiązać z tym, że język rosyjski jest używany nie tylko przez Rosjan, ale też osoby o innych narodowościach.

Tabela 7. Ludność województwa zachodniopomorskiego według języka ojczystego, języka używanego w domu i identyfikacji etniczno-narodowej

Badana cecha	Ogółem	Niepolska/i	Niemiecka/i	Romska/i	Rosyjska/i	Ukraińska/i
Identyfikacja	1 722 885	18 187	3 535	1 002	722	4 978
Język ojczysty, w tym identyfikacja:	1 722 885	6 871	1 022	388	994	2 702
niepolska	6 090		394	196	354	2 069
podwójna	12 097		339	164	357	498
polska	1 679 449		289	28	283	135
Język w domu, w tym identyfikacja:	1 722 885	13 288	3 329	763	904	2 567
niepolska	6 090	3 317	336	332	229	1 870
podwójna	12 097	3 071	734	345	286	626
polska	1 679 225	6 897	2 256	85	389	71

Źródło: *Ludność w województwie zachodniopomorskim...*, s. 346–349.

O polonizacji grup mniejszościowych i imigranckich możemy mówić przede wszystkim wtedy, gdy w społeczności deklarującej dany język jako ojczysty lub używany w kontaktach domowych dominuje polska oraz podwójna

²⁸ Tamże.

(polska i niepolska) identyfikacja etniczno-narodowa (omówione to zostało już wcześniej). Czynniki świadomościowy jest czynnikiem, który w naukach społecznych uważany jest za konstytuujący ostatecznie tożsamość. Sytuacja odwrotna, tzn. taka, gdy więcej osób deklaruje daną identyfikację narodowo-etniczną niż praktykuje używanie języka swojej grupy, wskazywać może na stopniowy zanik obiektywnych cech decydujących o odrębności. Przykładem tu może być zachodniopomorska społeczność romska czy niemiecka. Duża zbieżność w proporcjach identyfikacji oraz języka używanego w domu, przy jednocześnie znacząco słabszych wskazaniach na ten język jako ojczysty, może dowodzić, że ludność ta mimo zachowywania odrębności kulturowej przywiązuje się do Polski jako swojej (nowej) ojczyzny i zbudowała tożsamość polityczną polską. Odnosi się to do ok. jednej trzeciej zachodniopomorskich Niemców i zbliżonej liczby Romów. W przypadku społeczności ukraińskiej zamieszkującej województwo zachodniopomorskie możemy mówić o istotnie silniejszym poczuciu tożsamości etniczno-narodowej i mniejszym stopniu spolonizowania niż w przypadku wcześniej omawianych społeczności²⁹.

Zakończenie

Ponieważ metodologia spisów z lat 2002 i 2011 w zakresie pytań o narodowość była odmienna, trudno jest porównywać ze sobą pochodzące z nich dane. Wynika to głównie z faktu, iż w pierwszym z nich można było wskazać tylko jedną identyfikację etniczno-narodową, i to dopiero po zaprzeczeniu bycia Polakiem, a w drugim ze spisów dopuszczono możliwość wskazania dwóch identyfikacji i respondenci z niej skorzystali. Stwierdzić jednak można, że wyniki ostatniego spisu powszechnego charakteryzują województwo zachodniopomorskie jako jednolite narodowościowo – z niskim odsetkiem osób o niepolskiej identyfikacji. Najliczniejszymi społecznościami niepolskimi są przedstawiciele mniejszości ukraińskiej, niemieckiej oraz romskiej społeczności etnicznej.

Liczba osób w danym kraju urodzonych za granicą nie przekłada się – jak wskazują analizowane statystyki – na liczebność społeczności mniejszościowych czy imigranckich. Liczba urodzonych poza Polską jest bowiem kilkakrotnie większa niż liczba osób deklarujących analogiczną tożsamość. Przykładowo osób urodzonych na Ukrainie było w województwie zachodniopomorskim w roku 2011 ponad 16,6 tys., ale narodowość ukraińską zadeklarowało ok. 5 tys.,

²⁹ Tamże, s. 346–349.

a obywatelstwo ukraińskie posiadało 129 osób. Urodzonych we Francji było ponad 1,3 tys. osób, narodowość francuską zadeklarowało 298 osób, a francuskie obywatelstwo posiadały 153 osoby. Zatem wnioskować należy, że to osoby identyfikujące się jako Polacy stanowią dominującą część populacji osób urodzonych poza krajem³⁰.

Niski odsetek mieszkańców województwa zachodniopomorskiego używa w kontaktach domowych języka niepolskiego. Najliczniejszą grupę stanowią osoby mówiące po angielsku (4,5 tys.), następnie po niemiecku (3,3 tys.) i ukraińsku (2,5 tys.). Z wyjątkiem języka ukraińskiego, który za ojczysty język uważa więcej osób (2,7 tys.) niż mówiących tym językiem w domu, pozostałe języki – na których temat mamy dane – znacznie rzadziej były wskazywane jako język ojczysty niż jako język używany w kontaktach domowych. Może to świadczyć o postępującym budowaniu polskiej tożsamości politycznej u osób niepolskiego pochodzenia. Dopiero dane z kolejnego spisu powszechnego dadzą nam podstawy do przeprowadzenia solidnych analiz porównawczych w zakresie struktury narodowościowej Polski, a także województwa zachodniopomorskiego (zakładając, że powtórzone zostaną pytania z formularza z 2011 r.).

Bibliografia

- Formularz spisowy NSP 2002, GUS, dnia 18.07.2015, http://stat.gov.pl/gfx/portalinformacyjny/userfiles/_public/spisy_powszechn/nsp2002-form-a.pdf.
- Formularz NSP 2011, dnia 19.07.2015, <http://stat.gov.pl/spisy-powszechn/nsp-2011/kwestionariusze-nsp-2011>.
- Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo dolnośląskie*, US Wrocław 2003.
- Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo lubuskie*, US Zielona Góra, 2003.
- Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo opolskie*, US Opole 2003.
- Ludność 2002. Stan oraz struktura demograficzna i społeczno-ekonomiczna. Województwo zachodniopomorskie*, US Szczecin 2003.
- Ludność w województwie zachodniopomorskim. Stan i struktura demograficzno-społeczna*, NSPLiM 2011, Szczecin 2013.
- Ślęzak M., *Prawa mniejszości narodowych w Polsce w świetle ustawodawstwa wewnętrznego*, „Актуальні Проблеми Вітчизняної та Всесвіної Історії” [Równie, Ukraina] 2006, вип. 7.

---

³⁰ Tamże, s. 316–318, 345.

Ślęzak M., *Zróżnicowanie etniczne i wyznaniowe społeczeństwa polskiego w świetle spisów powszechnych*, w: *Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar społeczny*, red. H. Chałupczak, M. Pietraś, E. Pogorzala, Zamość 2013.

Ślęzak M., *Ukrainians in Poland – a Statistical Outline*, cz. 2, „UA Foreign Affairs” 2015, nr 5.

Ustawa o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz języku regionalnym, Dz.U. 2005, nr 17, poz. 141 z późn. zm.

STRESZCZENIE

Wyniki ostatniego spisu powszechnego opisują województwo zachodniopomorskie jako jednolite narodowościowo, chociaż na jego terenie żyją społeczności o identyfikacji etniczno-narodowej odmiennej od polskiej. Ich odsetek jest jednak niski, łącznie kilkoprocentowy. Najliczniejszymi społecznościami etnicznymi niepolskimi są ukraińska, niemiecka oraz romska.

Liczba osób danego kraju urodzonych za granicą nie przekłada się – jak wskazują analizowane statystyki – na liczebność społeczności mniejszościowych czy imigranckich. Liczba mieszkańców województwa zachodniopomorskiego urodzonych poza Polską jest bowiem kilkakrotnie większa od liczby osób deklarujących daną tożsamość. Przykładowo, osób urodzonych na Ukrainie było w województwie zachodniopomorskim w roku 2011 ponad 16,6 tys., ale narodowość ukraińską zadeklarowało około 5,0 tys., zaś obywatelstwem ukraiński legitymowało się 129 osób. Urodzonych we Francji było ponad 1,3 tys. osób, narodowość francuską zadeklarowało 298 osób, a francuskie obywatelstwo posiadało 153 osoby. Zatem wnioskować należy, że to osoby identyfikujące się jako Polacy stanowią dominującą część populacji osób urodzonych poza krajem.

Mały odsetek mieszkańców województwa zachodniopomorskiego używa w kontaktach domowych języka niepolskiego. Najliczniejszą grupę stanowią tu osoby mówiące po angielsku (4,5 tys.), dalej po niemiecku (3,3 tys.) i ukraińsku (2,5 tys.). Za wyjątkiem języka ukraińskiego, który za ojczysty język uważa więcej osób (2,7 tys.) niż mówiących w domu w tym języku, pozostałe języki były wskazywane rzadziej jako język ojczysty niż jako język używany w kontaktach domowych. Dopiero dane z kolejnego spisu powszechnego dadzą nam podstawy do przeprowadzenia solidnych analiz porównawczych w zakresie struktury narodowościowej Polski i samego województwa zachodniopomorskiego (zakładając, iż powtórzone zostaną pytania z formularza z roku 2011).

THE ETHNIC STRUCTURE OF THE WEST POMERANIAN VOIVODSHIP**SUMMARY**

According to the results of the latest census the West Pomeranian Voivodship is ethnically homogeneous; within its territory there are various communities with ethnic identities that differ from the Polish one, yet their total proportion does not exceed the level of a few percent. The most numerous non-Polish communities are the Ukrainian and German ethnic minorities, and the Gypsy (Romani people's) ethnic community.

According to the analysed statistics the number of the people born in a given country does not affect the size of the population of the minorities or immigrants. The number of the inhabitants of the West Pomeranian Voivodship born outside Poland is several times higher than the number of the people of the same ethnic identity. For example, in 2011 in the West Pomeranian Voivodship there were over 16,600 people born in the Ukraine, but about 5,000 declared to be of Ukrainian nationality and only 129 were Ukrainian citizens. There were over 1,300 people born in France, 298 declared to be of the French nationality and 153 were citizens of France. The conclusion is that the people declaring to be of the Polish nationality are the dominant part of the population born outside Poland.

A very small proportion of the inhabitants of the West Pomeranian Voivodship use a language other than Polish in their private contacts. The biggest part of them are English-speaking people (4,500), followed by the German-speaking population (3,300) and the Ukrainian-speaking one (2,500). With the exception of Ukrainian, which is considered as a native language by more people (2,700) than the ones who speak it at home, the other languages were less frequently mentioned as a native tongue than as the language used at home. But only the results of the next census will give a basis to carry out reliable comparative analyses concerning the ethnic structure of Poland and the West Pomeranian Voivodship (assuming that the questions will be identical with the ones of the 2011 questionnaire).